

11/06/2015

Ontwikkeling stroomgebiedbeheerplannen en Adaptatiebeleid in Vlaanderen

Verslag omtrent de vragenronde

Presentaties

Naar definitieve SGBP, Krachtlijnen en contouren voor de SGBP 2016-2021

Spreker: Veronique Van Den Langenbergh, VMM

Presentatie: <http://www.minaraad.be/hoorzittingen/2015/ontwikkeling-stroomgebiedbeheerplannen-en-adaptatiebeleid-in-vlaanderen>

Stand van zaken van het adaptatiebeleid in Vlaanderen

Spreker: Johan Bogaert, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap – LNE

Presentatie: <http://www.minaraad.be/hoorzittingen/2015/ontwikkeling-stroomgebiedbeheerplannen-en-adaptatiebeleid-in-vlaanderen>

Aanwezigen:

Johan Bogaert (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap – LNE), Ann Crabbé (UA), Lieve De Roeck (VMM), Liesje De Schamphelaire (FEVIA), Leen Franchois (Boerenbond), Birgit Fremault (Technum), Erik Grietens (BBL), Annick Lamote (SERV), Resi Pansaerts (provincie Antwerpen), Iris Penninckx (Boerenbond), Dirk Uyttendaele (Minaraad, verslag), Veronique Van Den Langenbergh (VMM), Wim Van Gils (Natuurpunt), Edward Van Keer (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Dept. MOW), Kris Van Nieuwenhove (SALV), Lieze Van Ostaeyen (AquaFlanders), Ellen Vanassche (Voka), Filip Vandeputte (DEC NV), Johan Versieren (Milieubureau JOVECO bvba)

Verontschuldigd: Michel Boucneau (Vlaamse Milieumaatschappij)

Verslag

Naar definitieve SGBP, Krachtlijnen en contouren voor de SGBP 2016-2021

Vragenronde

Leen Franchois vraagt of met de verwijzing naar het “subsidiebesluit” het besluit bedoeld wordt dat de subsidies voor riolering voor de gemeenten regelt. **Veronique Van Den Langenbergh** bevestigt die aanname.

Wim Van Gils vraagt of de gemaakte afwegingen onder *Work in Progress* administratieve afwegingen zijn en in hoeverre ze politiek zijn teruggekoppeld. **Veronique Van Den Langenbergh** stelt dat over het doorlopen proces verslag is uitgebracht aan de CIW waarbij enerzijds verslag uitgebracht wordt over de stand van zaken en anderzijds goedkeuring over het vervolgetraject en de concrete invulling. Inmiddels hebben twee CIW-vergaderingen plaatsgevonden en telkenmale is op basis van het verslag ook het kabinet Leefmilieu geïnformeerd. Dat gaat niet zo ver als een politieke

goedkeuring, maar er is wel telkenmale tussentijds geïnformeerd over het traject zoals het uitgetekend is, inclusief over het voorstel om een traject op te starten over het maatschappelijk debat over de langetermijnfinanciering.

Leen Franchois merkt op dat voor de landbouw gerelateerde maatregelen verwezen wordt naar de kansen die in de vergroeningseisen en in het GLB zitten. Daar zitten zeker kansen in. Wordt daar een plan van aanpak voor uitgewerkt? Bij de vergroening kiest de individuele landbouwer de maatregelen, terwijl in het waterbeleid gebiedsgericht wordt gewerkt. **Veronique Van Den Langenbergh** antwoordt dat er concreet nog niets is uitgewerkt, maar er zijn zeker opportuniteiten om dat spoor verder uit te diepen en win-win's te realiseren b.v. voor oeverstroken. Daartoe is de actie uitgebreid en verruimd. Dat kan echter niet alleen gebeuren vanuit de CIW, maar het zal er op aan komen om samen met VLM, het Departement Landbouw en de landbouwstakeholders te kijken hoe die actie kan geïmplementeerd worden.

Dirk Uyttendaele verwijst naar het niet unanieme advies van de Minaraad over MAP 5. Daarin is een opmerking gemaakt over de relatie tussen het beleid verwoord in MAP 5 en de speerpunt- en aandachtsgebieden uit het waterbeleid. Hij vraagt of er duidelijkheid kan gegeven worden over het feit dat het mestbeleid gevat door MAP 5 ook rekening zal houden met het beleid rond speerpunt- en aandachtsgebieden. **Veronique Van Den Langenbergh** zegt dat strikt beschouwd vanuit MAP 5 dit niet het geval is omdat het MAP focust op gebieden in de slechtste toestand en in die zin onder het generiek beleid valt. Anderzijds bieden zowel MAP 5 als de andere landbouw gerelateerde instrumenten de mogelijkheid om in functie van bedrijfscontroles, handhaving, ... wel in te zetten op de speerpuntgebieden. Er wordt zowel rechtstreeks als onrechtstreeks gekeken naar mogelijkheden om zo gebiedsgericht mogelijk ook de instrumenten van VLM in te zetten in de speerpuntgebieden. Maar het is niet 1/1-gerelateerd aan de speerpuntgebieden. Er kan wel niet ontkend worden dat op basis van de discussies over MAP, ook met de Europese Commissie, veel aandacht wordt besteed aan de KRW, stikstof en fosfor. Dat zal een belangrijke impact hebben voor die elementen zowel in speerpuntgebieden als elders. Het zijn aparte dossiers die elkaar moeten vinden en waar de win-win's moeten gezocht worden. Er moet gezocht worden naar specifieke elementen in functie van toepassing en van de gebiedsgerichte werking om de optimalisaties door te voeren. Dat is ook het concept van de speerpuntgebieden en aandachtsgebieden om net die gebieden te selecteren waarvoor de gebiedsgerichte werking een meerwaarde kan betekenen om die aanpak te stimuleren zodat de partners in bekkenraden en bekkenbesturen elkaar vinden en de instrumenten daar gezamenlijk op inzetten.

Dirk Uyttendaele formuleert ook een vraag n.a.v. het recente gezamenlijke advies van de SAR's over milieukwaliteitsnormen. De Raden merkten op dat selectie van gevaarlijke stoffen voor normering in de Vlaamse stoffenlijst gebeurt op basis van een specifieke Vlaamse methodiek. Dat kan voor gevolg hebben dat in het Vlaamse Gewest stoffen genormeerd worden die elders, bijvoorbeeld bij de partners in het stroomgebied van de Schelde, niet genormeerd worden, zelfs als de situatie voor die parameter daar niet representatief afwijkt van de situatie in het Vlaamse Gewest. Dat heeft voor gevolg dat het Vlaamse Gewest de lat voor zichzelf hoger legt, dat het maatregelen moet nemen en geconfronteerd wordt met instroom uit gebieden waar dat allemaal niet geldt. Hij vraagt of nog rekening gehouden wordt met de in het geciteerde advies geformuleerde vraag om dit alsnog mee te nemen in het in opmaak zijnde stroomgebiedbeheerplan. **Veronique Van Den Langenbergh** verklaart de verschillen met andere partners door te wijzen op het feit dat Vlaanderen een druk bevolkte,

geïndustrialiseerde regio is met intensieve landbouw. Daardoor is de potentiële aanwezigheid van gevaarlijke stoffen groter. De procedure schrijft voor dat rekening moet gehouden worden met de analyse van de potentieel aanwezige stoffen. Voor de gevaarlijke stoffen wordt onder meer gekeken naar vergunningen om te onderzoeken welke stoffen aanwezig kunnen zijn. Het verschil met andere partners heeft bijgevolg te maken met het verschil van het aantal gevaarlijke stoffen die aanwezig kunnen zijn, de evaluaties die uitgevoerd worden, ... Dit kan geen reden zijn om de methodiek in vraag te stellen. Dat impliceert dat meer moet ingezet worden op overleg met andere delegaties en partners over de selectie van die stoffen. Intern België is afgesproken om in voorbereiding van het volgende plan de analyse te maken van de selectie van de potentieel specifiek verontreinigende stoffen en verder overleg te voeren over de normering daarvan. Vlaanderen zal dat overleg op expertenniveau met de andere gewesten en met het federale niveau trekken en intensifiëren. De politieke omzetting daarvan is vanzelfsprekend niet zeker maar zal het resultaat zijn van het overleg.

Annick Lamote kaart de kwestie van het maatschappelijk debat over financiering en kostenterugwinning aan. Zij stelt dat de SAR's blij zijn met het initiatief van de CIW, maar dat het een intensief proces wordt. Zij wijst er op dat dit initiatief nog als actie van het plan moet voorgelegd worden aan de Vlaamse Regering. Zij vraagt hoe de Vlaamse Regering tegenover dat initiatief staat. Het heeft immers weinig zin om de raden heel intensief te betrekken, om een heel proces op te zetten, gedurende twee jaar een debat te voeren als het politieke niveau er vervolgens weinig rekening mee houdt. Er zou in feite een soort engagement moeten zijn dat op voorhand duidelijk is. Die bezorgdheid is overgemaakt aan de CIW, maar het is wellicht nuttig dat ook aan de beleidsverantwoordelijken over te maken. Ze vraagt ook of na de tussentijdse informatie aan het kabinet over deze actie al commentaar is gegeven. **Veronique Van Den Langenbergh** stelt dat het plan nog naar de Vlaamse Regering moet en dat indien de actie als dusdanig wordt goedgekeurd er een mandaat voor gegeven wordt. Anderzijds is het ook moeilijk om het engagement te vragen van de Vlaamse Regering dat ze de uitkomst van het maatschappelijk debat ook gaat valoriseren. De uitkomst is vandaag niet gekend, maar het feit dat er gezamenlijk aan gewerkt zal worden moet toch een belangrijk signaal zijn om de resultaten ervan in overweging te nemen. De CIW vindt het een belangrijk initiatief, vandaar dat er al overleg is geweest met de secretariaten om af toetsen of er interesse voor bestaat en of het mogelijk is de actie in te schrijven in het maatregelenprogramma. Verwacht wordt dat de Vlaamse Regering voorlopig niet verder zal gaan dan een politiek mandaat geven om ermee verder te werken. **Lieve De Roeck** vult aan dat in het ruwe tijdstraject een politieke aftoetsing voorzien is. Het kabinet heeft alvast positief gereageerd op de informatie m.b.t. de actie.

Stand van zaken van het adaptatiebeleid in Vlaanderen

Uiteenzetting: zie presentatie

Vraagstelling

Erik Grietens merkt op dat bij doorwerking milieueffectrapporten werden vermeld. Hij vraagt daaromtrent enige verduidelijking. **Johan Bogaert** stelt dat de richtlijnenboeken regelmatig geüpdatet worden. Adaptatie werd reeds in sommige van deze updates meegenomen (waar opportuun). Recent werd echter gestart met een richtlijnenboek over het klimaat. Dit richtlijnenboek zal een van de volgende maanden klaar zijn en gepubliceerd worden op de website <http://www.lne.be/themas/milieueffectrapportage/deskundigen/richtlijnenboeken>. Twee geactualiseerde rapporten zijn raadpleegbaar:

<http://www.lne.be/themas/beleid/milieueconomie/kosten-batenanalyses/aanverwante-info>. Er wordt bijvoorbeeld gevraagd of er aandacht is besteed aan het klimaat dat over 20 of 30 jaar zal heersen om te voorkomen dat de maatregelen die nu genomen worden niet voldoen of zelfs contraproductief zijn over die termijn.

Erik Grietens vraagt of er op Vlaams niveau een soort van kosten-batenanalyse voor adaptatie bestaat? Hij verwijst naar het internationaal beschikbare materiaal, zoals het Sternrapport, dat stelt dat het beter is om nu te investeren i.p.v. later de problemen op te lossen. **Johan Bogaert** antwoordt met een ja en een nee. Op internationale schaal bestaat die berekening ook nog niet. Er is wel veel in beweging m.b.t. die kostenbatenanalyse. Een drietal jaren geleden werd door LNE een socio-economische studie uitgeschreven waarin werd nagegaan wat adaptatie voor Vlaanderen gaat kosten. Bij een bepaald klimaatscenario moet een referentiekost berekend worden. Dat kan op twee manieren berekend worden: 1) op basis van beschikbare informatie uit de literatuur; 2) op niveau Vlaanderen (België) wordt gekeken naar verschillende types gebieden: natuurgebied, bebouwde en andere omgevingen; dat wordt opgeteld en vermenigvuldigd met een coëfficiënt voor Vlaanderen (België) en leidt daaruit tot het getal voor Vlaanderen (België). Maar die berekeningsmethodiek blijkt een totale utopie te zijn. Vanuit ruimtelijke ordening kwam de opmerking dat een binnenstad heel verschillend is van de rand, die op zijn beurt heel verschillend is van een landelijk dorp; een oude stad verschilt van een nieuwe stad, ... Enkel voor de bebouwde oppervlakte waren er een achttal verschillende cases nodig en dan was er nog niet eens onderzoek over industrieterreinen, natuurgebieden enz. Het onderzoek zou op die manier tot 20 à 30 cases zijn opgelopen, ... dat bleek onhaalbaar. Om de kost voor adaptatie te berekenen moest uiteindelijk het aantal verschillende gebieden gereduceerd worden tot bewoonde gebieden. Er is wel gekeken naar 4 cases: de Rabotwijk in Gent, het Eilandje in Antwerpen, een nog te bouwen villawijk in Sint-Niklaas en een project in Zonhoven-Hasselt. Van die vier cases werd bekeken wat de klimaatverandering zal teweegbrengen en wat het zal kosten voor adaptatie van bepaalde elementen waarop die klimaatverandering impact zou hebben. Dat heeft een kostprijs opgeleverd.

In het literatuuronderzoek werden twee benaderingen gevolgd. Het Sternrapport, dat zich voor de kosten baseert op een percentage van het BNP, werd geëxtrapoleerd naar België. In een tweede benadering werd stukje per stukje bekeken wat in de literatuur bekend is, b.v. kosten voor gezondheidszorg enz. Al die kosten werden berekend en opgeteld (zie tabel in slide 22: onder 0 zijn het kosten, er boven zijn het baten). Het is echter een zeer moeilijke oefening aangezien adaptatie over alles gaat en op alles een invloed heeft. Bovendien moet er ook rekening gehouden worden met de kostprijs over 20 of 30 jaar, waarvoor factoren moeten toegepast worden. Adaptatie gaat bovendien over 50 tot 100 jaar, wat conflictueus is voor de economen die maximaal 30 jaar vooruit ramen. Dat levert een moeilijk te ontwarren kluwen van problemen op. Toch is er op internationaal vlak een ander in beweging zoals het Pesetas-project om de kost van adaptatie te ramen. Mocht de studie voor Vlaanderen (België) opnieuw gebeuren, dan zou de tabel verder verfijnd kunnen worden.

Lieze Van Ostaeyen vraagt of het adaptatieplan bindend of afdwingbaar is, of er handhaving voorzien is en welke zekerheid op uitvoering er is aangezien er geen financiële middelen voorzien zijn. Wordt er op de Mayor's covenant gerekend? **Johan Bogaert** gaat eerst in op subsidiëring. De stad Gent kreeg (een beetje) geld om adaptatiemaatregelen te subsidiëren. Het is echter bijzonder moeilijk om het aandeel adaptatie van een maatregel te bepalen. Adaptatiemaatregelen op zich komen zelden voor. Bijvoorbeeld een project als groene gevels in het kader van de herinrichting van

een stad, bevat uiteraard adaptatiemaatregelen maar ook gezondheidsaspecten. De beoordeling van het aandeel adaptatie van een maatregel is heel moeilijk. Daarom is beslist om geen financiering te voorzien en zo de verantwoordelijkheid te laten bij de instantie of sector die het initiatief neemt. Er is niemand die geld uitgeeft voor stormen, wel voor schade door rampen. Maar voor de bescherming van een woning kan geen financiering verkregen worden. Mogelijkheden moeten vanuit de sector zelf gezien worden. Over de bindendheid of het vastleggen in wetgeving is al heel wat gediscussieerd, ook op Europees niveau. Toen de Europese commissie wetgevende initiatieven wou nemen, is daar tussen de commissie en verschillende landen behoorlijk wat spanning geweest (in de *Adaptation Steering Group*). Nochtans ging dat enkel over de verplichting aan de lidstaten om een adaptatieplan op te maken. Duitsland, dat een goed adaptatieplan heeft opgemaakt, goede maatregelen heeft genomen en een voorbeeld is voor Europa, heeft die poging tot Europees initiatief afgewezen. Er zijn voor- en nadelen aan zo'n initiatief. Mitigatie moet opgelegd worden, omdat men dat niet graag gaat aanpakken, omdat niemand anders het lijkt te doen. Het nadeel van geen mitigatie te voorzien, treft niet alleen degene die geen mitigatiemaatregelen neemt, maar heel de wereld. Indien iemand geen adaptatiemaatregelen neemt, zal hij echter de gevolgen zelf dragen. Indien adaptatie opgelegd wordt, moet het gecontroleerd worden. Daarom moet de CO₂-uitstoot nu en zo maximaal mogelijk verminderd worden, adaptatie kan nu beginnen, maar kan over een langere periode gespreid worden. Het is een langzaam proces waarin – onder voorbehoud dat geen omslagpunten voorkomen - toch niet tot onmiddellijke actie moet worden overgegaan. Daarom is de spreker geen voorstander van verplichtingen, maar wel van stimulering van enthousiaste actoren. Aan hen kan de taak overgelaten worden om het systeem uit te dragen. Als er uiteindelijk nog slechts weinige niet-volgers overblijven, dan kan eventueel een verplichting aan de orde komen. Omdat er al heel wat rond adaptatie gebeurt, is de spreker van mening dat de inspanningen gericht worden op die actoren die willen bijdragen tot het uitbouwen van adaptatie. Voor de achterblijvers zullen de kosten later hoger zijn.

Wim Van Gils sluit zich daarbij aan. Bij de presentatie en bij het rapport heeft hij de indruk dat ruimtelijke ordening één van de sectoren is die nog achterop blijven. Het beleidsdomein staat slechts met één actie in het plan, m.n. over onderzoek. Hij vindt dat een risico. Het plan is niet bindend, niet voor externen maar ook niet intern binnen de Vlaamse Overheid. Departementen die daarvoor geen zin hebben, moeten ook niet participeren. Ruimtelijke Ordening is in deze een erg belangrijk departement. Stel dat het beleidsdomein Natuur wel wil deelnemen, en ruimtelijke ordening niet, dan schieten we niets op. Idem voor het beleidsdomein Water dat wel de intentie in haar plannen heeft verwerkt, maar als ruimtelijke ordening niet deelneemt, is de situatie de facto geblokkeerd. Hij vraagt of die situatie inmiddels gewijzigd is? Het BRV, dat hopelijk voor een aantal decennia richtinggevend zal zijn, komt er aan. Als adaptatie daarin niet meegenomen wordt, is het een gemiste kans maar tevens een reëel probleem. **Johan Bogaert** hoopt dat hij de vraagsteller kan gerust stellen. Hij weet niet wat er in het BRV wordt ingeschreven, wellicht is dat ook nog niet getrancheerd bij de administratie omdat de beslissing daarover op politiek vlak genomen wordt. Maar sedert het tot stand komen van het Adaptatieplan is ruimtelijke ordening een van de meest actieve sectoren. Zij hebben een eerste studie gedaan voor het BRV waarin adaptatie zou opgenomen zijn, en daarop wordt nu verder gewerkt door Technum in een studie rond klimaatverandering en ruimtelijke ordening. Zijn inschatting is positief, te meer omdat er een fusie komt tussen LNE en Ruimte Vlaanderen. **Wim Van Gils** informeert daarop naar de sectoren die wel wat achter blijven. **Johan Bogaert** denkt dat het voor Volksgezondheid (WVG) het moeilijkste ligt (zie slide 28, WVG slechts 1

van 75 maatregelen). Het lijkt er op dat het langetermijndenken daar nog onvoldoende is doorgedrongen en men zich nog steeds te veel richt op de problemen wanneer ze zich voordoen, zoals bv. hittegolven. Bovendien zijn de bevoegdheden van deze sector verspreid over het federale en het regionale beleidsniveau, op regionaal niveau zijn er bevoegdheden inzake milieu en gezondheid bij WGV en LNE. Op internationaal vlak wint het zeer sterk aan aandacht en reikt zelfs tot hetzelfde niveau als adaptatie. Inzake *Disaster Risk Reduction* loopt België heel ver achter. Het gaat echter wel in gang gezet worden via initiatieven op niveau van de BeNeLux. Voor BZ en DAR is het aantal maatregelen ook beperkt, maar dat is veel minder een probleem, die maatregelen zullen gericht zijn op standaardisatie van materialen.

Toelichting bij formulier “input adaptatie stakeholders” (zie annex)

Met ‘verantwoordelijke’ is eigenlijk ‘verantwoordelijke instantie’ bedoeld.

Korte beschrijving van de genomen maatregelen, geplande maatregelen of maatregelen in onderzoek

Het is belangrijk dat niet alleen op overheidsvlak maar ook in de privé, door sectoren naar adaptatie gekeken wordt en dat gekend is welke stappen gezet worden. Vaak zijn er activiteiten waarover VTFA slechts bij toeval geïnformeerd wordt, b.v. via Europese contacten. Deze informatie zal tegelijk ook bijdragen om meer informatie over de adaptatie-initiatieven in Vlaanderen te verspreiden. Het is ook interessant om de ervaring die daarbij is opgedaan te verspreiden binnen Europa op de *Climate Adapt Databank*.

De formulieren worden digitaal verspreid bij de leden van de SAR’s en op de website van de Minaraad. De bij voorkeur digitaal ingevulde formulieren worden overgemaakt aan Johan Bogaert. Ze kunnen ook rechtstreeks aan hem bezorgd worden op zijn email-adres:

johan.bogaert@lne.vlaanderen.be

Sector:

titel
verantwoordelijke instantie
korte beschrijving
titel
verantwoordelijke instantie
korte beschrijving